

Тетяна Сосинець, Леся Чосік

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВОЇ ФОРМИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті висвітлюється переваги групової форми навчальної роботи над іншими. Групова робота полягає у спільних зусиллях учнів щодо вирішення поставлених учителем завдань. Групова форма передбачає спільне планування навчальної діяльності, вибір методів та засобів її здійснення. Аналізуються бригадна, ланкова та парна форми групової роботи. У молодшому шкільному віці групова форма організації навчання розглядається перш за все як чинник формування навчальної діяльності, виховання пізнавального інтересу. Встановлено, що групові форми навчальної діяльності містять у собі великі потенційні можливості впливу на результативність навчання, тому що: забезпечують безпосередній контакт між всіма учнями, що викликано об'єктивною необхідністю в спільній діяльності та суб'єктивною потребою у спілкуванні; створюють умови для реалізації можливостей особистості учня, виявлення його індивідуальності; сприяють утвердженню моральних цінностей і норм взаємодії та співпраці, привчають школярів відчувати відповідальність за свою роботу; спонукають до самостійного планування учнями пізнавальної діяльності, забезпечують внутрішню стимуляцію, ріст самостійності учнів при вивченні нового матеріалу, виконанні творчих завдань.

При виборі групових форм роботи необхідно враховувати умови, у яких розгортається навчальний процес. Для застосування диференційовано-групової, індивідуально-групової чи парної форми навчальної роботи велику роль відіграє наявність різноманітного дидактичного матеріалу, спеціального устаткування, що дозволяє індивідуалізувати процес навчання.

На вибір форм навчальної роботи впливає зміст навчального матеріалу, що може мати різні труднощі, різну новизну. При їх виборі необхідно враховувати, як вони сприяють проявові активної пізнавальної діяльності кожного учня. Необхідно брати до уваги специфіку предмету, а також реальні можливості педагога в здійсненні ефективного керівництва навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

З цією метою, вибираючи і поєднуючи групові форми навчальної роботи на уроках математики, слід дотримуватися таких педагогічних умов: врахування змісту навчального матеріалу, характеру навчально-пізнавальної діяльності; акцентування уваги на віковій та індивідуальній особливості та потреби дітей.

Ключові слова: форми організації навчально-виховної роботи, навчальна діяльність, групова форма навчальної роботи, молодші школярі.

Постановка наукової проблеми та її значення. У Національній доктрині розвитку освіти обґрунтовано завдання оновлення змісту освіти та навчально-виховного процесу [6].

Як відомо, навчально-виховний процес повинен будуватися відповідно до потреб особистості та індивідуальних можливостей дітей, зростання їх самостійності й творчої активності. А це вимагає організації навчання відповідно до здібностей, здатності до навчання, таланту дитини. Необхідна переорієнтація на те, щоб створити можливості кожному стати самим собою. В освітньому закладі основи цих важливих змін закладаються безпосередньо на уроці.

Аналіз сучасної педагогічної літератури свідчить, що зміни неможливі без застосування на уроках інтерактивних технологій, які ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільному обміні думками тощо [5]. Групова робота (або робота в малих групах) належить до однієї з форм діяльності інтерактивних технологій навчання.

Система навчання сучасної школи перестає бути орієнтованою тільки на рівні «знання» та «розуміння». Учні повинні набути уже зовсім інших навичок: думати, розуміти суть речей, осмислювати ідеї та концепції і вже на основі цього вміти знаходити потрібну інформацію, тлумачити її та застосовувати в конкретних умовах, формувати та обстоювати власні думки [5].

У Державному стандарті початкової загальної освіти [1] передбачено певні засади навчання та виховання, які є обов'язковими для виконання у школах України. Деякі з цих засад найкраще реалізувати на уроках шляхом використання технології групової роботи:

1) громадянська компетентність – здатність людини активно, відповідально та ефективно реалізувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства;

2) комунікативна компетентність – здатність особистості застосувати у конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з навколишніми і віддаленими людьми та подіями, навички роботи в групі, володіння різними соціальними ролями;

3) соціальна компетентність – здатність особистості продуктивно співпрацювати з різними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі.

Сьогодні навчання розглядається як багаторольовий процес. Як відомо, в довільно сформованих класних колективах учні відрізняються між собою інтересами до вивчення окремих предметів, рівнем навчальних можливостей. Тому проблема використання різних форм роботи у навчанні на сучасному етапі займає одне з провідних місць у дидактиці.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Навчальна діяльність учнів у масовій школі передбачає фронтальні, індивідуальні та колективні форми її організації, дослідженню яких присвячено значну кількість наукових праць. Також її відображено і в сучасній літературі з методики початкового навчання.

Форми навчальної діяльності досліджувалися з проблемами формування знань та вмінь учнів (Я. Кодлюк, О. Я. Савченко та ін.) [4; 9], за місцем індивідуалізації та диференціації в розумовому розвитку школярів (Л. С. Бартай, В. К. Буряк, В. І. Шульдик).

Конкретні форми навчальної діяльності стали предметом дослідницької уваги багатьох сучасних педагогів (Ю. І. Мальований, А. Ф. Паламарчук, І. П. Підласий, М. М. Чередов та ін.) [8; 10].

У контексті нашого дослідження значний інтерес становлять роботи Г. І. Коберник, О. Г. Лобчук, К. Ф. Нор [3; 7], в яких досліджено застосування форм навчання у школі.

Гуманізація системи відносин «учитель-учень», забезпечення потреб дітей у спілкуванні та спільній роботі обумовлює об'єднання індивідуальних, групових та фронтальних видів робіт; тому що саме через групові форми виконання завдань у дітей формується позитивна мотивація до спільної навчальної праці [5].

Вивчення досвіду творчо працюючих вчителів свідчить про те, що вмиле використання форм, видів навчальної діяльності учнів у їх оптимальному поєднанні має вирішальне значення в підвищенні результативності навчально-виховного процесу. Однак групова навчальна діяльність учнів залишається за межами уваги багатьох вчителів.

Особливістю групової форми організації навчання є те, що процес навчання відбувається у спільній діяльності. Група стосовно кожного її члена стає мікросередовищем (суспільством у мініатюрі), яке відтворює весь навколишній світ.

Мета статті – виявити і узагальнити переваги групової форми навчальної роботи та педагогічні умови її використання на уроках математики в початкових класах.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Категорія «форма навчання» належить до основних у дидактиці. Як відзначають вчені, форма організації навчання як дидактична категорія означає зовнішній бік організації навчального процесу, пов'язаний з кількістю учнів, часом і місцем навчання, а також із порядком його здійснення [8].

Як зауважує М.В. Богданович, навчання учнів математики на уроці організують у формі колективної фронтальної або індивідуальної самостійної роботи, застосовують також і групову форму навчання [2, С.88].

Колективна форма навчальної діяльності передбачає наявність спільної мети, об'єднання зусиль учнів для її досягнення і як вищий ступінь такого об'єднання – розподіл функцій і обов'язків між учасниками діяльності, співробітництво, засноване на взаємодопомозі, у процесі діяльності, а також відповідальність кожного виконавця за результати праці перед колективом.

Індивідуальна форма не вимагає наявності спільної мети діяльності; кожен її учасник працює незалежно від інших відповідно до своїх навчальних можливостей у притаманному йому темпі. Результати його роботи не позначаються на результатах роботи інших [8].

Групова форма передбачає спільне планування навчальної діяльності, вибір методів та засобів її здійснення. Серед її форм розрізняють: бригадну, ланкову, парну [8].

Бригадна форма має два різновиди організації навчальної роботи: 1) кооперативно-груповий (кожна група виконує своє завдання, яке є однією зі складових загального); 2) диференційовано-груповий (завдання розподіляються між учнями з різними навчальними можливостями залежно від складності їхнього виконання).

Ланкова форма. Як і за бригадної форми, клас ділиться на групи з 4–6 осіб. Вважається за доцільне включення в них учнів із різними навчальними можливостями. Вони працюють за єдиними завданнями, закріплюючи чи аналізуючи пояснений учителем навчальний матеріал або застосовуючи його на практиці. Оптимальною вважається тривалість такої роботи для молодших школярів 5–7 хв, для середніх – 10–15 хв, для старших – 15–20 хв.

Парна робота найчастіше передбачає допомогу сильного учня слабшому. Пари бувають постійними або змінними, залежно від особливостей навчальних завдань. Часто робота у парі передбачає взаємно навчання та взаємоконтроль. Суть її полягає в тому, що кожен учень працює по черзі з усіма учнями класу, виступаючи то в ролі вчителя, то в ролі учня. Практично це означає, що кожний член колективу працює з кожним, розв'язуючи при цьому спільне дидактичне завдання [3].

У початкових класах найчастіше використовують диференційовано-групову форму, що передбачає організацію груп з різними навчальними можливостями. Найчастіше учнів поділяють на три групи: сильнішу, середню і слабку [2].

Кожна з груп колективно виконує конкретне навчальне завдання – однакове для всіх груп або різне. При цьому можна передбачити не лише спільну роботу учнів – членів однієї групи, а й групову взаємодію як вищий рівень такої роботи.

Групова робота полягає у спільних зусиллях учнів щодо вирішення поставлених учителем завдань. Вони здійснюють планування, обговорення і вибір способів вирішення навчально-пізнавальних завдань, взаємоконтроль і самооцінку.

На основі аналізу літератури та практики роботи вчителів початкових класів визначаємо такі провідні ознаки групової форми роботи: спосіб організації спільної діяльності в малих групах; опосередковане керівництво та співпраця з учителем; взаємодія між учителем та учнем за принципом учитель-група співпрацюючих між собою учнів.

У молодшому шкільному віці групова форма організації навчання розглядається перш за все як чинник формування навчальної діяльності, виховання пізнавального інтересу.

Встановлено, що групові форми навчальної діяльності містять у собі великі потенційні можливості впливу на результативність навчання, тому що: забезпечують безпосередній контакт між всіма учнями, що викликано об'єктивною необхідністю в спільній діяльності та суб'єктивною потребою у спілкуванні; створюють умови для реалізації можливостей особистості учня, виявлення його індивідуальності; сприяють утвердженню моральних цінностей і норм взаємодії та співпраці, привчають школярів відчувати відповідальність за свою роботу; спонукають до самостійного планування учнями пізнавальної діяльності, забезпечують внутрішню стимуляцію, ріст самостійності учнів при вивченні нового матеріалу, виконанні творчих завдань.

Групова форма організації роботи корисна для формування навичок дискутувати. Більшості учням легше висловитися в невеличкій групі. Цей метод дає можливість одночасно висловитись багатьом дітям і заощадити час.

Заняття в малих групах на уроках дає змогу учням набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці. Дискусії малими групами стимулюють роботу в команді, розвивають почуття терпимості та поваги до думки інших.

Групова робота виробляє мову взаємодії. Традиційно вчителі викладають нові теми, пояснюють правила, проводять різні вправи, проводять дискусії з цілим класом, у яких кожен учень може говорити лише кілька хвилин (в кращому випадку). Саме групова робота допомагає вирішити проблему великих класів і надати учням більше можливості розмовляти.

Застосовуючи групову роботу, як форму інтерактивного навчання, учитель зможе збільшити час на мовну практику кожного учня, бо одночасно багато дітей зможуть висловлювати свої думки; говорити; сперечатись на задану тему.

Однак, групова робота відрізняється не тільки тим, що дає більше можливостей учням висловлюватися. Із груповою роботою пов'язаний якісно новий, багатший рівень взаємодії. Мовлення у традиційних методах обмежується ініціативою лише одного вчителя, в умовах коли цілий клас стає «груповим співбесідником».

А робота у невеликих групах дає можливість учням: стати ініціаторами розмови, безпосередньо вести бесіду, практикувати надання чомусь значення, вести обмін думками та грати такі ролі, які в інших умовах були б неможливі.

Групова робота сприяє теплоту, неофіційному кліматові. Ще одною важливою перевагою групової роботи є безпека невеликої групи, де кожен не такий помітний для усіх, не такий вразливий на критику чи незгоду думок.

Під час роботи у малих групах мовчазні учні стають активними учасниками навчального процесу, хоча рідко брали участь у праці цілим класом. Така невелика група перетворюється на малу учнівську спільноту, у якій всі співпрацюють, щоб досягти спільних цілей.

Під час роботи в групах, в учнів дуже сильно зростає мотивація. Завдяки досягненню потреби «безпеки», учні звільнені від страху, спроможні прагнути успіху – а то й найкращого виконання роботи.

Групова робота сприяє розвитку відповідальності та самостійності учнів. Вона майже рівномірно розподіляє відповідальність за свої дії та результати на кожного члена групи. У невеликій групі важко «сховатися». Кожен учень знає, що від виконаної його частки роботи залежить результат всього завдання.

Групова робота – це крок до індивідуального навчання. Кожен учень у класі має свої індивідуальні потреби та здібності, яких немає в інших.

Як правило, найбільш характерною індивідуальною відмінністю, яку можна спостерігати в учнів, є рівень їхнього володіння мовою, а точніше – відмінності між учнями у вмінні розмовляти, сприймати на слух, писати й читати. Малі групи можуть допомогти учням із різними здібностями та рівнями вмінь досягти своєї мети.

Залежно від змісту та мети, завдань групову роботу можна організовувати у різних формах. Для роботи в групах надається організація і проведення навчальних ігор, рольових ігор та імітацій, драматичних вистав, інтерв'ю; розв'язування проблем та прийняття рішень; виконання проектів.

При виборі форм групової роботи необхідно враховувати, як вони сприяють проявові активної пізнавальної діяльності кожного учня, що виражається в захисті своєї думки, умінні доводити, аргументувати відповідне положення, відстоювати свою точку зору, виявляти почуття колективізму, з'ясовувати неясне, допомагати товаришам при утрудненнях, планувати роботу, домагатися поставлених цілей, у здатності до самоконтролю.

Необхідно брати до увагу не лише специфіку предмету, а також реальні можливості педагога в здійсненні ефективного керівництва навчально-пізнавальною діяльністю учнів (ерудиція, здібності, уміння, навички, володіння дисципліною, бюджет часу).

Важливо пам'ятати, що конкретні форми групової роботи надають неоднакові переваги для учнів з різними навчальними можливостями. Вони можуть створювати як оптимальні умови для одних, так і погані для інших.

Щоб правильно вибрати відповідні форми групової організації навчальної роботи, учитель повинен визначити їхні реальні можливості в досягненні цілей навчання: проаналізувати, які умови створює та або інша форма для успішного засвоєння всіма школярами знань, оволодіння уміннями і навичками, формування особистості учня, його навчально-пізнавальної діяльності.

При виборі форм роботи необхідно враховувати умови, у яких розгортається навчальний процес. У застосуванні бригадної, ланкової чи парної форми навчальної роботи велику роль відіграє наявність різноманітного дидактичного матеріалу, спеціального устаткування, що дозволяє індивідуалізувати процес навчання.

Вибір форми навчальної роботи залежить й від ланки процесу навчання.

Групова робота застосовується на уроках у тих випадках, коли завдання вимагає спільної роботи.

Підсумовуючи сказане можна зробити висновок, що добираючи форми групової роботи й надаючи перевагу якійсь із них, вчитель має постійно враховувати зміст навчального матеріалу, характер навчально-пізнавальної діяльності (репродуктивний чи продуктивний), вікові та індивідуальні особливості і потреби учнів.

Конструюючи заняття, учитель на основі ретельного аналізу можливостей конкретних форм може підбирати їх поєднання, що забезпечують високу ефективність навчального процесу, оптимальну результативність навчальної діяльності всіх груп учнів при часі, що раціонально витрачається.

Перш, ніж використовувати у структурі уроку різноманітні форми групової навчальної діяльності, необхідно навчити молодших школярів співробітничати, дотримуватися певних правил.

Правила спільного обговорення: 1. Не говорити всім одночасно. 2. Заперечуючи, звертатися безпосередньо до учнів. 3. Всім слухати одного. 4. Постійно використовувати позначки «+», «-», «?».

Правила дружної роботи: 1. Перед роботою потрібно домовитися, хто її буде виконувати. 2. Марно не сперечатися. 3. Намагатися зрозуміти один одного.

Правила продуктивної роботи: 1. Уважно читати завдання-інструкцію. 2. Працювати так, щоб не заважати іншим. 3. Заслуховувати думки кожного члена групи. 4. Користуватися додатковою літературою. 5. Дотримуватися регламенту. 6. Давати можливість презентувати результати дослідження всім членам групи. 7. Дотримуватися «Правила піднятої руки».

Правила презентації: 1. Презентувати спільний проект можуть координатор або члени групи по черзі. 2. Дотримуватися певного часу. 3. Бути ввічливим, стриманим, відповідальним.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Форми навчальної роботи належать до категорій дидактики і визначаються як дидактична (зовнішня) умова розвитку учнів. Форми навчальної роботи передбачають певну взаємодію вчителя і учнів, а також учнів між собою під час уроку.

На сучасному етапі у зв'язку з вимогами особистісно зорієнтованого навчання велика увага приділяється груповим формам роботи.

Групові форми навчання на уроках математики мають ряд переваг порівняно з іншими, оскільки забезпечують безпосередній контакт між всіма учнями, сприяють виявленню їх індивідуальності; утвердженню моральних цінностей і норм поведінки. Вони дозволяють забезпечити активність кожного учня за умов розподілу запропонованого групі завдання на частини за кількістю учасників групи та налагодження системи обліку діяльності кожного учня.

Щоб організувати навчальну діяльність молодших школярів на уроці математики, вчителю необхідно: чітко визначитися у способі її організації, з'ясувати місце цієї роботи на конкретному уроці; врахувати специфіку навчального матеріалу, який вивчається; етап вивчення матеріалу; тип уроку; дібрати завдання для роботи учнів у парі; дидактичний матеріал; продумати поєднання групових форм роботи з іншими формами організації процесу навчання.

З цією метою вибираючи і поєднуючи групові форми навчальної роботи на уроках математики слід дотримуватися таких педагогічних умов: врахування змісту навчального матеріалу; врахування характеру навчально-пізнавальної діяльності; акцентування уваги на вікові й індивідуальні особливості та потреби дітей.

Під час проведення дослідження було виявлено, що доцільне використання групової форми навчальної роботи на уроках математики спостерігається далеко не в усіх вчителів початкових класів. Тому означена проблема потребує подальшого дослідження.

Джерела та література :

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Офіційний вісник України. – 2011. – №33. – С. 1378.

2. Богданович М.В. Методика викладання математики в початкових класах: Навч. посібник / М.В. Богданович, М.В. Козак, Я.А. Король. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 336 с.
3. Коберник Г. І. Організація парної форми навчальної діяльності / Г. І. Коберник, М. І. Сідоус // Початкова школа. – 1991. – №2. – С. 20–23.
4. Кодлюк Я. Формування у молодших школярів загальнопізнавальних умінь / Я. Кодлюк // Початкова школа. – 1996. – №1. – С. 40–43.
5. Малютіна Т.В. Методичні нароби «Групові форми роботи у початкових класах» / Т.В. Малютіна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/metodichni-narobki-grupovi-formi-roboti-u-pochatko.html>
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.vnz.univ.kiev.ua/uploads/p_4_58429238.doc
7. Нор К. Ф. Ефективність використання групових форм навчальної діяльності молодших школярів / К. Ф. Нор // Зб. Матеріалів науково-практ. конф. МДПІ. – Миколаїв. – 1997. – С. 72–74.
8. Подласый И. Д. Педагогика / И. Д. Подласый. – М.: Владос, 1999.
9. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи / О. Я. Савченко. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.
10. Форми навчання в школі / За ред. Ю. І. Мальованого. – К.: Освіта, 1992. – 160 с.

References

1. Derzhavny`j standart pochatkovoyi zagal`noyi osvity` // Oficijny`j visny`k Ukrayiny`. – 2011. – №33. – S. 1378.
2. Bogdanovy`ch M.V. Metody`ka vy`kladannya matematy`ky` v pochatkovy`x klasax: Navch. posibny`k / M.V. Bogdanovy`ch, M.V. Kozak, Ya.A. Korol`. – Ternopil`: Navchal`na kny`ga – Bogdan, 2010. – 336 s.
3. Koberny`k G. I. Organizaciya parnoyi formy` navchal`noyi diyal`nosti / G. I. Koberny`k, M. I. Sidous // Pochatkova shkola. – 1991. – №2. – S. 20–23.
4. Kodlyuk Ya. Formuvannya u molodshy`x shkolyariv zagal`nopiznaval`ny`x umin` / Ya. Kodlyuk // Pochatkova shkola. – 1996. – №1. – S. 40–43.
5. Malyutina T.V. Metody`chni narobky` «Grupovi formy` roboty` u pochatkovy`x klasax» / T.V. Malyutina. [Elektronny`j resurs]. – Rezhym dostupu: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/metodichni-narobki-grupovi-formi-roboti-u-pochatko.html>
6. Nacional`na strategiya rozvy`tku osvity` v Ukrayini na period do 2021 roku, sxvalena Ukazom Prezy`denta Ukrayiny` vid 25 chervnya 2013 roku #344/2013. [Elektronny`j resurs]. – Rezhym dostupu: www.vnz.univ.kiev.ua/uploads/p_4_58429238.doc
7. Nor K. F. Efekty`vnist` vy`kory`stannya grupovy`x form navchal`noyi diyal`nosti molodshy`x shkolyariv / K. F. Nor // Zb. Materialiv naukovo-prakt. konf. MDPI. – My`kolayiv. – 1997. – S. 72–74.
8. Podlasyy` Y`. D. Pedagogy`ka / Y`. D. Podlasyy`. – M.: Vlados, 1999.
9. Savchenko O. Ya. Dy`dakty`ka pochatkovoyi shkoly` / O. Ya. Savchenko. – K.: Abry`s, 1997. – 416 s.
10. Formy` navchannya v shkoli / Za red. Yu. I. Mal`ovanogo. – K.: Osvita, 1992. – 160 s.

Татьяна Сосинець, Леся Чосик. ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГРУППОВОЙ ФОРМЫ УЧЕБНОЙ РАБОТЫ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ. В статье освещаются преимущества групповой формы учебной работы над другими. Групповая работа заключается в совместных усилиях учеников по решению поставленных учителем задач. Групповая форма предусматривает совместное планирование учебной деятельности, выбор методов и средств ее осуществления. Анализируются бригадная, звеньевая и парная формы групповой работы. В младшем школьном возрасте групповая форма организации обучения рассматривается прежде всего как фактор формирования учебной деятельности, воспитания познавательного интереса. Установлено, что групповые формы учебной деятельности включают в себя большие потенциальные возможности влияния на результативность обучения, потому что: обеспечивают непосредственный контакт между всеми учениками, вызвано объективной необходимостью в совместной деятельности и субъективной потребностью в общении; создают условия для реализации возможностей личности ученика, выявление его индивидуальности; способствуют утверждению нравственных ценностей и норм взаимодействия и сотрудничества, приучают школьников чувствовать ответственность за свою работу; побуждают к самостоятельному планированию учениками познавательной деятельности, обеспечивают внутреннюю стимуляцию, рост самостоятельности учащихся при изучении нового материала, выполнении творческих заданий.

При выборе групповых форм работы необходимо учитывать условия, в которых разворачивается учебный процесс. Для применения дифференцированно-групповой, индивидуально-групповой или парной формы учебной работы большую роль играет наличие разнообразного дидактического материала, специального оборудования, позволяющего индивидуализировать процесс обучения.

На выбор форм учебной работы влияет содержание учебного материала, который может иметь различные трудности, различную новизну. При их выборе необходимо учитывать, как они способствуют проявлению активной познавательной деятельности каждого ученика. Необходимо принимать во внимание специфику предмета, а также реальные возможности педагога в осуществлении эффективного руководства учебно-познавательной деятельностью учащихся.

С этой целью, выбирая и соединяя групповые формы учебной работы на уроках математики, следует соблюдать следующие педагогические условия: учет содержания учебного материала, характера учебно-познавательной деятельности; акцентирование внимания на возрастные и индивидуальные особенности и потребности детей.

Ключевые слова: формы организации учебно-воспитательной работы, учебная деятельность, групповая форма учебной работы, младшие школьники.

Tetyana Sosinets, Lesia Chosik. USE OF A GROUP FORM OF EDUCATIONAL WORK ON MATERNAL STUDIES IN THE INITIAL SCHOOL. *The article highlights the advantages of group form of educational work over others. Group work is the joint efforts of junior pupils in solving the problems posed by the teacher. The group form involves the joint planning of educational activities, the choice of methods and means of its implementation. The team, brigade and pair forms of group work are analyzed. In elementary school age, the group form of organization of study is considered primarily as a factor in the formation of educational activities, education of cognitive interest. It has been established that group forms of educational activities contain large potential opportunities for influencing the effectiveness of learning, because: they provide direct contact between all students, caused by an objective necessity in the joint activity and a subjective need for communication; create conditions for the realization of the personality traits of the junior pupils, the identification of his personality; promote the establishment of moral values and norms of interaction and cooperation, teach junior pupils to feel responsible for their work; They encourage self-planning by pupils of cognitive activity, provide internal stimulation, increase the independence of students in the study of new material, the fulfillment of creative tasks.*

When choosing a group of forms of work, it is necessary to take into account the conditions under which the learning process unfolds. For the use of differentiated-group, individual-group or even form of educational work, the presence of a variety of didactic material, special equipment, which allows to individualize the learning process, plays an important role.

The choice of forms of educational work affects the content of educational material, which may have different difficulties, different novelty. In their choice, it is necessary to take into account how they contribute to the manifestation of active cognitive activity of each student. It is necessary to take into account the specifics of the subject, as well as the real possibilities of the teacher in the implementation of effective leadership of educational and cognitive activities of junior pupils.

For this purpose, choosing and combining the group forms of educational work in mathematics classes, one should adhere to the following pedagogical conditions: taking into account the content of educational material, the nature of educational and cognitive activity; focusing on the age and individual characteristics and needs of children.

Key words: forms of organization of educational work, educational activity, group form of educational work, junior pupils.

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2018 р.

УДК 37.013.75

Ірина Фаловська, Тетяна Бортнюк
Луцький педагогічний коледж (Луцьк)

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ЗАПОРУКА ФІНАНСОВОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

У статті розглядається питання економічної освіти й виховання, що спрямовані насамперед на розвиток у кожної дитини дбайливого ставлення до власності, вироблення вміння раціонально використовувати наявні ресурси для задоволення різноманітних потреб. Економічне виховання покликане відіграти важливу роль у формуванні в учнів таких якостей, які б відповідали суспільним інтересам і сприяли всебічному розвитку особистості. Сучасні програми, які розробляються відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України і спрямовані на забезпечення умов всебічного розвитку та виховання, постійно змінюються, доповнюються, вдосконалюються. На сьогоднішній день є досить актуальною проблема формування особистості майбутнього громадянина України.

Ключові слова: економічне виховання, компетентність, фінансова грамотність, економічна компетенція, формування економічної грамотності особистості.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Питання успішного економічного розвитку є одним з найважливіших для нашої держави, не навчивши дітей мислити і діяти за законами